

FILM KAO NASTAVNO SREDSTVO U NASTAVI SRPSKOG KAO STRANOG JEZIKA

FILM AS A TEACHING TOOL IN SERBIAN LANGUAGE TEACHING AS FOREIGN LANGUAGE

Darka Herbez¹

Sažetak

U ovom radu ukazuje se na upotrebu filma kao nastavnog sredstva u nastavi srpskog kao nematernjeg jezika na Katedri za slavistiku Univerziteta „Pajsije Hilendarski“ u Plovdivu. Pokazalo se da uvođenje ovog didaktičkog sredstva u nastavu obogaćuje sadržaj, daje mogućnost usvajanja stranog jezika na zanimljiv način i daje uvid u kulturu naroda čiji se jezik uči. Upotreba filma u nastavi srpskog kao nematernjeg jezika pokazala se kao zanimljivo i korisno nastavno sredstvo koje poboljšava nastavni proces i povećava motivaciju studenata.

Ključne riječi: metodika nastave srpskog kao stranog jezika, film, jezik, kultura

JEL klasifikacija: L82, A190

Abstract

The aim of this study was pointing to the possibility of applying film in teaching Serbian as a foreign language at the Department of Slavic Studies at the University of Plovdiv. The use of film in teaching Serbian language as a non proved to be an interesting and useful teaching tool that improves the educational process and increases the motivation of students.

Keywords: teaching Serbian as a foreign language, film, language, culture

JEL classification: L82, A190

UVOD

U okviru ovog rada razmatrana je upotreba filma kao nastavnog sredstva u nastavi srpskog jezika na Katedri za slavistiku Univerziteta „Pajsije Hilendarski“ u Plovdivu. „Metodika nastave srpskog jezika i književnosti proučava specifične načine organizovanja i izvođenja te nastave, s osnovnim ciljem da tu nastavu teorijski i praktično unapređuje.“²Kada je u pitanju predavanje srpskog jezika treba imati u vidu dinstinkciju između nastave srpskog jezika kao maternjeg jezika i nastave srpskog jezika kao nematernjeg jezika. Metodika nastave srpskog kao stranog jezika još uvijek oskudijeva u pogledu nastavnog materijala i stručne literature. Iz tog razloga lektori srpskog jezika stalno tragaju za novim načinima predavanja pomoću kojih će se ostvariti efikasnije usvajanje nastavnog sadržaja. Da bi organizacija nastave srpskog kao stranog jezika bila što uspješnija, neizostavan je spoj različitih nastavnih metoda i poštovanje naučnih principa. Upotreba nastavnih sredstava u nastavi

1 Mr Darka Herbez, Plovdivski univerzitet „Pajsije Hilendarski“, darka.herbez@yahoo.com

2 Ilić, P., *Srpski jezik i književnost u nastavnoj teoriji i praksi*, Zmaj, Novi Sad, 2003, str.19.

srpskog kao stranog jezika povezana je sa principom očiglednosti i metodom demonstriranja. Kvalitet nastave uveliko zavisi od izbora nastavnih sredstava, a za temu našeg rada posebno je važan film kao nastavno sredstvo. „Cilj koji u nastavi valja ostvariti i na koji je usmerena ukupna metodička teorija i praksa, a koji podrazumeva valjan intelektualni, etički i estetski razvoj učeničke ličnosti, ima svoje pedagoške, psihološke, etičke, estetičke i sociološke aspekte. Sredstva kojima se taj cilj želi ostvariti i čiju svrsishodnost za konkretne situacije sagledava metodika predmet su bavljenja i niza drugih naučnih disciplina, a među njima su neke mlade i moderne, poput kibernetike, medijatekarstva, bibliotekarstva, teatrologije, filmologije i drugih. Isto se to može reći i za metode.“³

Postoje različite teorije o procesima usvajanja i učenja novog jezika. Krašen razlikuje pet hipoteza: hipotezu o usvajanju i učenju jezika, hipotezu prirodnog reda, hipotezu Monitora, hipotezu o inputu i hipotezu o afektivnom filtru. Za nas je posebno važna hipoteza o afektivnom filtru prema kojoj je za usvajanje jezika bitno učenikovo mišljenje o sebi, motivacija ili anksioznost, tj. učenikov stav.⁴ Dakle, za uspješno usvajanje stranog jezika posebno je važna atmosfera u kojoj se studenti nalaze i motivacija koju imaju prilikom pohađanja nastave. Učenje uz film stvara pogodnu i neopterećujuću atmosferu i rad u takvim okolnostima daje produktivnije rezultate. Marko Palekčić ističe da bi nastavnici trebalo da poznaju principe za koje je utvrđeno da su uspješni u motivisanju najvećeg broja učenika i da budu osposobljeni da ih primjenjuju u svakodnevnoj školskoj praksi.⁵

Naše iskustvo pokazalo je da su filmovi veoma efikasni prilikom izvođenja nastave srpskog kao stranog jezika i smatramo da bi bez tehničkih sredstava ista bila gotovo nezamisliva. U tu svrhu možemo primjenjivati sva tri filmska roda, tj. igrane, dokumentarne i animirane filmove. U našem radu većinom smo koristili igrane filmove i serije, što ne znači da se ponekad ne služimo i drugim rodovima. Naravno, izbor filmova zavisi od jezičkog nivoa kojim vladaju studenti i od nastavne jedinice koju obrađujemo. Rad će nam pokazati kako se film može koristiti za usvajanje leksike i gramatike srpskog jezika, kao i za upoznavanje kulture srpskog naroda. Naše iskustvo pokazalo je da se pomoću filma šire jezička znanja studenata (gramatika, leksika, izgovor), a spoj stranog jezika i kulture naroda koji govori tim jezikom uveliko poboljšava usvajanje stranog jezika. Uvođenjem filma u nastavu kod studenata se razvija međukulturalna, komunikacijska i medijska kompetencija. Film može poslužiti kao izuzetno didaktičko sredstvo kojim se postiže motivacija studenata, a informacije duže ostaju u pamćenju. Naravno, nakon gledanja ne smije izostati predavačevo usmjeravanje pažnje studenata i dodatno objašnjavanje.

FILM KAO NASTAVNO SREDSTVO

Već smo rekli da izbor filmova zavisi od godine studija koju studenti pohađaju i od jezičkog nivoa kojim studenti vladaju. Na časovima konverzacije obrađuju se različite konverzacijske teme koje su usklađene sa pragovima znanja, tj. minimalnim jezičkim kompetencijama koje treba da posjeduje govornik da bi ostvario komunikaciju na stranom jeziku. Na prvoj i drugoj godini studija veoma efikasnim pokazalo se gledanje serije „Andrija i Anđelka“. S obzirom na trajanje časa i temu koju obrađujemo, korisnim su se pokazali mali odlomci iz epizoda koji traju po nekoliko minuta i dostupni su na internetu. Samim tim

---

3 Isto, str. 20.

4 <http://www.sk.com.br/sk-krash.html> pristupljeno 14.8.2016. u 20.00 sati

5 Palekčić, M., *Unutrašnja motivacija i školsko učenje*, Svjetlost, Sarajevo, 1985, str. 313.

ne oduzimaju mnogo vremena od redovnog časa, a služe kao dobra motivaciona uvertira u konverzacijsku temu koja nam predstoji. Na prvoj i drugoj godini obrađujemo različite situacije u kojoj se mogu naći stranci u stranoj zemlji (u prodavnici hrane i pića, u restoranu, u pošti, na željezničkoj stanici, u knjižari). Za potpuno razumijevanje stranog jezika veoma je korisno predočiti studentima situacije i okolnosti u kojima se govor upotrebljava. „Prema tome, znati govoriti stranim jezikom, znači znati se ponašati i djelovati u skladu s potrebama brojnih životnih situacija, približno onako kako bi to učinili pripadnici odgovarajućeg stranog jezika. U svojoj biti to, zapravo, znači usvojiti novi vid verbalnog ponašanja sa svim njegovim svojstvima. Ako se to ne ostvari, ako se ne usvoji novi vid ponašanja, znatno se smanjuje mogućnost sporazumijevanja i komuniciranja, neće se moći uspostaviti potrebni kontakti i veza s nosiocima stranog jezika, izostaće željena saradnja.“⁶ Kratki odlomci iz serije „Andrija i Anđelka“ veoma su pogodni za usvajanje govora karakterističnog za određene situacije, pa tako studenti na nižim nivoima na zanimljiv način mogu da savladaju govor koji im treba u određenim okolnostima. U ovoj seriji duhovito su obrađeni dijalozi u različitim okolnostima, npr., u knjižari, u prodavnici, na granici, u restoranu itd. Ove vježbe doprinose da se strani jezik sagleda i doživi u njegovoj praktičnoj upotrebi i da se na zanimljiv način usvoji osnovni leksički fond. Scena na granici sa Slovenijom duhovito nam predstavlja problem međujezičke paronimije. Budući da su srpski i bugarski južnoslovenski jezici, problem jezičke paronimije važan je prilikom učenja stranog jezika. Naravno, predavač se prilikom upotrebe ovih vježbi ne smije zaustaviti samo na prikazivanju epizoda. Mustafa Tanović ističe da se od studenata očekuje razumijevanje situacije i njenog govornog izraza, izmjena situacije i prilagođavanje govora izvršenim promjenama i slobodna upotreba naučenog gradiva.⁷ Možemo zaključiti da je veoma važna uloga predavača. Njegov zadatak je da stalno podstiče maštu studenata i da postavlja pitanja prilikom komentarisanja određene situacije. Neophodno je da predavač mijenja situaciju i dodaje nove elemente čime se poboljšava i govorna aktivnost studenata. Promjenom situacije predavač podstiče studente da i oni prošire već usvojene obrasce, tj. kombinuju nove izraze sa već usvojenim gradivom. Mustafa Tanović izdvaja sljedeće nastavne postupke:

1. usvajanje i sugerisanje situacije;
2. mijenjanje i proširivanje situacije;
3. međusobno kombinovanje elemenata naučenog dijaloga sa proširenom situacijom;
4. oslobađanje od napamet naučenih dijaloga i slobodnije kombinovanje u skladu sa konkretnom situacijom.⁸

Zato je preporučljivo da studenti nakon odgledane situacije naprave dijalog u kojem će kombinovati naučeno sa novim elementima i slobodno vladati govorom u konkretnoj situaciji. Navedeni primjeri pokazuju nam da situacijski uslovljene vježbe doprinose boljoj motivaciji studenata, boljoj mentalnoj aktivnosti, podstiču njihovu maštu i smanjuju umor u toku rada.

Sljedeći način usvajanja srpskog kao stranog jezika jesu projekcije igranih filmova. U sklopu nastave srpskog jezika na Katedri za slavistiku Univerziteta „Pajsije Hilendarski“ u Plovidivu redovno se organizuju projekcije srpskih, čeških i poljskih filmova. Te projekci-

6 Tanović, M., *Savremena nastava stranih jezika u teoriji i praksi – II*, Svjetlost, Sarajevo, 1978, str. 6.

7 Isto, str. 57.

8 Isto, str. 75.

je i te kako se mogu iskoristiti za usvajanje stranog jezika na kreativan i zanimljiv način. Već smo rekli da osim za usvajanje gramatike i leksike srpskog jezika na kreativan način, srpski filmovi mogu da nam posluže i u kulturološke svrhe. Naum Dimitrijević u nastavi stranih jezika izdvaja sociopsihološki pristup kao najnoviji pristup učenju stranog jezika. U ovom pristupu insistira se na povezanosti nastave kulture naroda čiji se jezik uči sa jezikom.⁹ Na osnovu nekoliko izabranih srpskih filmova pokazaćemo kako nam oni mogu poslužiti za upoznavanje sa kulturom srpskog naroda. Film Dušana Milića „Guča“ poslužio je za upoznavanje studenata sa poznatim saborom trubača koji se održava svake godine. Film govori o tradicionalnoj manifestaciji i smotri trubača koja je poznata u cijelom svijetu. Samim tim strani studenti upoznaju se sa važnim dijelom srpske kulture i tradicije. Osim toga, ovaj film može poslužiti i kao uvertira za konverzijsku temu o umjetnosti gdje se studenti upoznaju i sa drugim kulturnim manifestacijama u Srbiji i Republici Srpskoj (Egzit, Demofest, Bifest). Studenti se upoznaju sa kulturnim manifestacijama srpskog naroda i pričaju o kulturnim manifestacijama u svojoj zemlji. Tako studenti mogu da se upoznaju sa nacionalnim i kulturnim specifičnostima srpskog naroda i vježbaju izražavanje na srpskom jeziku.

Film Zdravka Šotre „Ivkova slava“ može nam poslužiti na više načina. Pomoću njega studenti mogu nešto naučiti o srpskim običajima i krsnoj slavi. U bugarskoj tradiciji ne obilježava se krsna slava i važno je da se studenti upoznaju sa tim srpskim praznikom. Obilježavanje krsne slave može se uporediti sa bugarskim običajem proslave imendana, koji unekoliko podsjeća na obilježavanje krsne slave. Studentima se može zadati domaći zadatak da opišu neki bugarski ili srpski praznik na srpskom jeziku. U filmu se može obratiti pažnja i na hranu i piće u scenama. Tako će se studenti upoznati sa srpskim običajima i simbolikom vina, slavskog kolača ili jagnjetine. Ovaj film može poslužiti studentima prve godine za usvajanje leksike hrane i pića.

Filmovi su dobar način da se studenti upoznaju i sa geografskim prostorom na kojem živi narod čiji jezik uče. Radnja filmova „Zona Zamfirova“ i „Ivkova slava“ odvija se u Nišu. Zanimljiv je i film „Lajanje na zvezde“ koji nas upoznaje sa turističkim destinacijama kao što su Boka kotorska i Beograd. Ovi filmovi mogu poslužiti kao priprema za monološki govor studenata. Studenti bi u svojim izlaganjima mogli opisati svoj omiljeni grad i njegove znamenitosti. Monološka izlaganja u nastavi ne bi trebalo izostavljati i najbolje je da se prepliću sa dijaloškim modelima.

Budući da su igrani filmovi često ekranizacije srpskih romana, studenti se na ovaj način upoznaju i sa srpskom književnošću. „Ivkova slava“ i „Zona Zamfirova“ su ekranizacije romana Stevana Sremca, „Petrijin venac“ je ekranizacija romana Borislava Mihailovića, a „Ubistvo s predumišljajem“ je ekranizacija romana Slobodana Selenića.

Filmovi nam ponekad pružaju i istorijske podatke. Za bugarske studente posebno je bio zanimljiv srpski film Srđana Dragojevića „Sveti Georgije ubiva aždahu“ jer su neke scene iz filma snimane upravo u Plovdivu. Film je još zanimljiviji jer u njemu glumi bugarski glumac Stefan Danailov. Koristan film je i „Šešir profesora Koste Vujića“ koji, osim što je humorističan i interesantan, studente upoznaje sa znamenitim srpskim ličnostima kao što su Jovan Cvijić, Mihailo Petrović Alas, Pavle Popović i dr. To nam može pomoći za konverzijsku temu o velikanima srpskog naroda. Vidimo da se filmovi veoma dobro mogu iskoristiti za upoznavanje sa kulturom naroda čiji se jezik uči i smatramo da se uče-

---

9 Dimitrijević, N., *Zablude u nastavi stranih jezika*, Svjetlost, Sarajevo, 1984, str. 20.

nje stranog jezika nikada ne bi smjelo odvojiti od kulture izvornih govornika tog jezika. „Teoretičari nastave stranog jezika, oni sa većim stepenom osećanja realnosti, koji uviđaju značaj motivacije, snagu uticaja novih, zanimljivih informacija i neophodnost povezivanja jezičke građe (u užem smislu reči) sa elementima kulture strane zemlje, veruju da je nastava KJ2 najbolji put za realizaciju vaspitnog vida nastave.“¹⁰

Preko filmova studenti se upoznaju i sa dijalektima srpskog jezika. U filmu Zdravka Šotre „Zona Zamfirova“ u pitanju je prizrensko-timočki dijalekat, a u filmu Srđana Karanovića „Petrijin venac“ u pitanju je kosovsko-resavski dijalekat. Govor naratorke u filmu „Petrijin venac“ je u dijalektu i odudara od pravopisne jezičke i literarne norme. U ovom filmu prisutne su i kratke govorne forme kao što su kletve, blagoslovi ili poslovice. Petrijino pripovijedanje odlikuju usmena vjerovanja i predanja. Studenti mogu vidjeti narodne običaje, npr., da svekrva na porođaju srpom odvaja dijete od majke. Studentima se mogu objasniti određene poredbene frazeme kao što je *krije se kao kučka koja se kuci*. Ova objašnjenja su od velike važnosti jer nepoznavanje određenih izraza može dovesti do nerazumijevanja u komunikaciji.

Kako studenti ne bi shvatili gledanje filma samo kao razonodu, preporučljivo im je zadati određene zadatke prije početka gledanja. Mogu da zapišu nepoznate riječi ili da izdvoje žargonske izraze. Često susrećemo žargonizme prilikom gledanja filmova, npr., u filmovima „Lajanje na zvezde“, „Sivi kamion crvene boje“ ili „Ubistvo s predumišljajem“. Tako nailazimo na izraze kao što su *riba, lupam, kinta, riknuti, čale, zatelebat se itd.* Studentima četvrte i pete godine možemo zadati zadatak da prepoznaju žargonizme u filmovima i zamijene ih riječima iz standardnog jezika. Mogu im se objasniti izrazi *doći će cica na kolica* ili *doći će maca na vratanca*, koji se takođe susreću u filmu „Sivi kamion crvene boje“. Studenti starijih godina mogu da prepoznaju i druge leksičke slojeve u filmovima. U filmu „Lajanje na zvezde“ zapažamo izraze kao što su *ćućoriti, bulazniti, nadlajavati, čan-grizav* itd. Prvo se moramo uvjeriti da studenti znaju značenje navedenih riječi, a poslije toga možemo im zadati zadatak da pronađu sinonime za date riječi. Osim toga, ponavljanje riječi *ćućoriti* može nam poslužiti za vježbanje afrikate *ć*. Izgovor ove afrikate posebno je težak za govornike bugarskog jezika. Na primjeru ovog filma studentima se mogu objasniti izrazi kao što je *trčiš pred rudo* ili *držim te za riječ*. U filmu „Ivkova slava“ mogu im se objasniti riječi kao što su *ispičutura* ili *izjelica*, a studenti četvrte i pete godine mogu da nađu sinonime za te riječi. Koristeći kratke odlomke iz filmova možemo studentima zadati da nam kažu koji se glagolski oblik upotrebljava u scenama, npr., aorist, imperativ itd.

Nakon gledanja filma može se razgovarati o utiscima i poruci koju film nosi. Film je pogodan za kritičko razmišljanje i djeluje kao podsticaj za pismeno ili usmeno stvaralaštvo studenata. Film može poslužiti kao uvertira u različite konverzacijske teme (međuljudski odnosi, stereotipi). Studentima se za domaći zadatak može zadati da napišu esej o nekom liku iz filma ili da prepričaju film koji su pogledali. Prepričavanje pomaže studentima da razlikuju bitno od nebitnog i razviju njihovu moć izražavanja na stranom jeziku. Midhat Šamić predlaže da svi studenti učestvuju prilikom usmenog izlaganja. To izlaganje treba da sadrži diskusiju o stilskim i gramatičkim greškama. Pri pismenom izlaganju treba voditi računa o jasnoći i živosti u izlaganju.¹¹

¹⁰ Isto, str. 175.

¹¹ Šamić, M., *Metodika nastave i tehnika učenja živih jezika s posebnim osvrtom na engleski, francuski, ruski i njemački jezik*, Svjetlost, Sarajevo, 1959, str. 127.

Film Vuka Ršumovića „Ničije dete“ veoma je pogodan za vježbanje i proširivanje vokabulara srpskog jezika. Budući da se radi o djetetu koje ne poznaje ljudski govor, film sadrži scene u kojima dijete umjesto govora ispušta neartikulisane zvuke. Studentima se može zadati da osmisle govor kojim bi se dječak služio u datim scenama. Može se primijeniti i vježba u kojoj će se isključiti zvuk na filmu, a studenti će osmisлити dijaloge koji nedostaju. Tako studenti vježbaju vokabular stranog jezika i usavršavaju svoje gramatičko znanje.

Filmove dijelimo i prema dužini trajanja. Prema toj podjeli imamo kratkometražne, srednjemetražne i dugometražne filmove. Kratkometražni filmovi također nam mogu biti od koristi u nastavi srpskog kao stranog jezika. Obično kratkometražne filmove biramo u skladu sa konverzijskom temom koju obrađujemo. U te svrhe mogu nam poslužiti i animirani filmovi. Kada radimo određene teme, npr., o zaštiti životne sredine, gledamo kratke animirane filmove bez prevoda. Za ovu temu koristimo kratki animirani film Stiva Katsa o pogubnom uticaju ljudi na planetu. Studenti poslije toga pričaju kako su doživjeli film i kakva je njegova osnovna poruka, a za domaći zadatak može se tražiti da osmisle tekst na srpskom jeziku koji će biti prilagođen scenama.

Iako se u nastavi srpskog kao stranog jezika izbjegava prevođenje na maternji jezik, ponekad je neizostavno da se koristi i prevod. O primjeni prevođenja u nastavi mišljenja su podijeljena. Iako neki metodičari ne preporučuju prevod na maternji jezik, mnogi metodičari su pristalice prevođenja u nastavi. Midhat Šamić smatra da prevođenje ima veliki opšteobrazovni značaj: ono pomaže da se bolje uđe u smisao i sadržaj teksta, razvija kod učenika sposobnost izražavanja na maternjem jeziku, to je odlična stilska vježba iz maternjeg jezika, ono pomaže učeniku da uoči sličnosti i razlike između maternjeg i stranog jezika, učenik bolje ulazi u konstrukciju rečenice, razvija logičko mišljenje itd.¹² Prevod sa srpskog jezika na maternji jezik možemo koristiti gledajući kratke odlomke iz srpskih filmova čije će rečenice studenti prevesti na svoj maternji jezik.

ZAKLJUČAK

U radu smo pokušali objasniti važnu ulogu vizuelnih sredstava u nastavi srpskog kao stranog jezika s posebnim osvrtom na film kao didaktičko sredstvo. Naše iskustvo pokazalo je efikasnost upotrebe filma u nastavi na svim godinama studija. Film je posebno značajan na samom početku učenja stranog jezika, kada studenti još ne vladaju strukturama i riječima. Mustafa Tanović naglašava prednosti upotrebe vizuelnih sredstava u nastavi:

- a) Vizuelni utisci koji se pružaju studentima zajedno sa stranim govorom podstiču asocijativno povezivanje govora u okvirne situacije, stimulišu govornu aktivnost, daju joj početni impuls. Kod studenata se javlja radoznalost i pojačava motivacija za govor.
- b) Vizuelna sredstva omogućavaju da studenti shvate značenje primljenih glasova i komentara i smanjuje se potreba za posredničkom ulogom maternjeg jezika. Oživljava se nastava stranog jezika i rad je interesantniji.
- c) Pomoću vizuelnih sredstava mogu se predstaviti razne situacije tipične za kulturu i život stranog jezika koji se uči.
- d) Značaj upotrebe vizuelnih sredstava u nastavi ogleda se i u uštedi vremena. Govorna aktivnost studenata je poboljšana jer je vidljiviji cilj i svrha aktivnosti.

---

12 Isto, str. 115.

- e) Studenti brže usvajaju gradivo i izgrađuju pozitivan stav prema učenju.
- f) Veća aktivnost studenata, emocionalno uživanje i bolju usmjerenost govora.¹³

Naše iskustvo pokazalo je da je primjena filma u nastavi i te kako korisno didaktičko sredstvo koje omogućava bolju motivaciju studenata, podsticanje njihove mašte i usvajanje gradiva na kreativan i zanimljiv način. Pomoću vizuelnih sredstava recepcija studenata postaje snažnija. Naravno, treba voditi računa da se ovo didaktičko sredstvo podredi cilju časa. Smatramo da se nastava srpskog kao stranog jezika mora odvijati uz upotrebu vizuelnih sredstava čime se postiže efikasniji i uspješniji nastavni proces.

LITERATURA

1. Dimitrijević, N.: *Zablude u nastavi stranih jezika*, Svjetlost, Sarajevo, 1984.
2. Ilić, P.: *Srpski jezik i književnost u nastavnoj teoriji i praksi*, Zmaj, Novi Sad, 2003.
3. Palekčić, M.: *Unutrašnja motivacija i školsko učenje*, Svjetlost, Sarajevo, 1985.
4. Šamić, M.: *Metodika nastave i tehnika učenja živih jezika s posebnim osvrtom na engleski, francuski, ruski i njemački jezik*, Svjetlost, Sarajevo, 1959.
5. Tanović, M.: *Savremena nastava stranih jezika u teoriji i praksi – II*, Svjetlost, Sarajevo, 1978.
6. <http://www.sk.com.br/sk-krash.html>

---

¹³ Tanović, M.: *Savremena nastava stranih jezika u teoriji i praksi – II*, Svjetlost, Sarajevo, 1978, str. 62 – 67.